

วินัยชาวพุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

สารบัญ

คำนำ	(ง)
วินัยชาวพุทธ	๑
หมวดหนึ่ง วางฐานชีวิตให้มั่น	๓
กฎ ๑ เว้นชั่ว ๑๔ ประการ	๑
ก. เว้นกรรมกิเลส ๔	๑
ข. เว้นอคติ ๔	๒
ค. เว้นอบายมุข ๖	๒
กฎ ๒ เตรียมทugendชีวิต ๒ ด้าน	๒
ก. เลือกสรรคนที่จะเสวนา	๒
ข. จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้	๔
กฎ ๓ รักษาความสัมพันธ์ ๖ ทิศ	๕
ก. ทำทุกทิศให้เกษมสันต์	๕
ทิศที่ ๑ บิดามารดา	๕
ทิศที่ ๒ ครูอาจารย์	๕
ทิศที่ ๓ ภรรยา	๖
ทิศที่ ๔ มิตรสหาย	๖
ทิศที่ ๕ คนรับใช้และคนงาน	๗
ทิศที่ ๖ พระสงฆ์	๘
ข. เกื้อกูลกันประสานสังคม	๘
หมวดสอง นำชีวิตให้ถึงจุดหมาย	๗
ก. จุดหมาย ๓ ชั้น	๙
ชั้นที่ ๑ จุดหมายชั้นตาเห็น	๙
ชั้นที่ ๒ จุดหมายชั้นแลตาเห็น	๙
ชั้นที่ ๓ จุดหมายสูงสุด	๑๐
ข. จุดหมาย ๓ ด้าน	๑๐
ด้านที่ ๑ จุดหมายเพื่อตน	๑๐
ด้านที่ ๒ จุดหมายเพื่อผู้อื่น	๑๐
ด้านที่ ๓ จุดหมายร่วมกัน	๑๐
ชาวพุทธชั้นนำ	๑๑

วินัยชาวพุทธ

พระสงฆ์มีวินัยของพระภิกษุ ที่จะต้องประพฤติให้เป็นผู้มีศีล
ชาวพุทธทั่วไป ก็มีวินัยของคฤหัสถ์ ที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นมาตรฐาน

หมวดหนึ่ง วางฐานชีวิตให้มั่น

ชาวพุทธจะต้องดำเนินชีวิตที่เที่ยงาม และร่วมสร้างสรรค์สังคมให้
เจริญมั่นคง ตามหลัก วินัยของคฤหัสถ์ (คิหิวินัย) ดังนี้

กฎ ๑: เว้นชั่ว ๑๔ ประการ

ก. เว้นกรรมกิเลส (บาปกรรมที่ทำให้ชีวิตมัวหมอง) ๔ คือ

๑. ไม่ทำร้ายร่างกายทำลายชีวิต (เว้นปาณาติบาต)
๒. ไม่ลักทรัพย์ละเมิดกรรมสิทธิ์ (เว้นอนินนาทาน)
๓. ไม่ประพฤติผิดทางเพศ (เว้นกาเมสุมิฉฉาจาร)
๔. ไม่พูดเท็จโกหกหลอกลวง (เว้นมุสาวาท)

ข. เว้นอดติ (ความลำเอียง/ประพฤติคลาดธรรม) ๔ คือ

๑. ไม่ลำเอียงเพราะชอบ (เว้นฉันทาคติ)
๒. ไม่ลำเอียงเพราะชัง (เว้นโทสาคติ)
๓. ไม่ลำเอียงเพราะขลาด (เว้นภยากติ)
๔. ไม่ลำเอียงเพราะเขลา (เว้นโมหาคติ)

ค. เว้นบាយมุข (ช่องทางเสื่อมทรัพย์อัปชีวิต) ๖ คือ

๑. ไม่เสพติดสุรายาเมา
๒. ไม่เอาแต่เที่ยวไม่รู้เวลา
๓. ไม่จ้องหาแต่รายการบันเทิง
๔. ไม่หลงไปหาการพนัน
๕. ไม่พัวพันมั่วสุมมิตรชั่ว
๖. ไม่มัวจมอยู่ในความเกียจคร้าน

กฎ ๒: เตรียมทุนชีวิต ๒ ด้าน

ก. เลือกสรรคนที่จะเสวนา คบคนที่จะนำชีวิตไปในทางแห่งความเจริญและสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงมิตรเทียม คบหาแต่มิตรแท้ คือ

๑. รู้ทันมิตรเทียม หรือ คัดรู้ผู้มาในร่างมิตร (มิตรปฏิรูปก์) ๔ ประเภท

๑) คนปอกลอก มีแต่ขนเอาของเพื่อนไป มีลักษณะ ๔

- (๑) คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
- (๒) ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก
- (๓) ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
- (๔) คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์

๒) คนดีแต่พูด มีลักษณะ ๔

- (๑) ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
- (๒) ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
- (๓) สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
- (๔) เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

๓) คนหัวประจบ มีลักษณะ ๔

- (๑) จะทำชั่วก็เออออ
- (๒) จะทำดีก็เออออ

- (๓) ต่อหน้าสรรเสริญ
- (๔) ลับหลังนินทา
- ๔) คนชวนฉิบหาย มีลักษณะ ๔
  - (๑) คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา
  - (๒) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน
  - (๓) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น
  - (๔) คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

๒. รู้ถึงมิตรแท้ หรือ มิตรด้วยใจจริง (สุหมิตร) ๔ ประเภท

- ๑) มิตรอุปการะ มีลักษณะ ๔
  - (๑) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน
  - (๒) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
  - (๓) เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
  - (๔) มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก
- ๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะ ๔
  - (๑) บอกความลับแก่เพื่อน
  - (๒) รักษาความลับของเพื่อน
  - (๓) มีภัยอันตราย ไม่ละทิ้ง
  - (๔) แม้ชีวิตก็สละให้ได้
- ๓) มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะ ๔
  - (๑) จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้
  - (๒) แนะนำสันทนุญให้ตั้งอยู่ในความดี
  - (๓) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง
  - (๔) บอกทางสุขทางสวรรค์ให้
- ๔) มิตรมีใจรัก มีลักษณะ ๔
  - (๑) เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ ทุกข์ด้วย)
  - (๒) เพื่อนมีสุข พลอยแจ่มชื่นยินดี (สุข สุขด้วย)

- (๓) เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ไขให้
- (๔) เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

ข. จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ ด้วยสัมมาชีพ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขยันหมั่นทำงานเก็บออมทรัพย์ ตั้งฝั่งเก็บรวมน้ำหวานและเกสร

ขั้นที่ ๒ เมื่อทรัพย์เก็บก่อก้อนตั้งจอมปลวก พึ่งวางแผนใช้จ่าย คือ

- ๑ ส่วน เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว ดูแลคนเกี่ยวข้อง ทำความดี
- ๒ ส่วน ใช้ทำหน้าที่การงานประกอบกิจการอาชีพ
- ๑ ส่วน เก็บไว้เป็นหลักประกันชีวิตและกิจการคราวจำเป็น

กฎ ๓: รักษาความสัมพันธ ๖ ทิศ

ก. ทำทุกทิศให้เกษมสันต์ ปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่สัมพันธกับตน ให้ถูกต้องตามฐานะทั้ง ๖ คือ

ทิศที่ ๑ ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา พึงเคารพ**บิดามารดา** ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหน้า ดังนี้

๑. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ
๒. ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน
๓. ดำรงวงศ์สกุล
๔. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

บิดามารดาอนุเคราะห์**บุตรธิดา** ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว
๒. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
๔. เป็นธุระเมื่อถึงคราวจะมีคู่ครองที่สมควร
๕. มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส

ทิศที่ ๒ ในฐานะที่เป็นศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถือ**ครูอาจารย์** ผู้เปรียบเสมือน **ทิศเบื้องขวา** ดังนี้

๑. ลุกต้อนรับ แสดงความเคารพ
๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับใช้ ปรีกษา ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น
๓. พึงด้วยดี พึงเป็น รู้จักฟังให้เกิดปัญญา
๔. ประณินับดี ช่วยบริการ
๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญ

อาจารย์อนุเคราะห์ศิษย์ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี
๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
๔. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ
๕. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพ ได้จริง และรู้จักดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ์ มีความสุขความเจริญ

ทิศที่ ๓ ในฐานะที่เป็นสามี พึงให้เกิดยศดีบำรุง**ภรรยา** ผู้เปรียบเสมือน **ทิศเบื้องหลัง** ดังนี้

๑. ยกย่องให้เกิดยศดีสมฐานะที่เป็นภรรยา
๒. ไม่ดูหมิ่น
๓. ไม่นอกใจ
๔. มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน
๕. หาเครื่องแต่งตัวมาให้ เป็นของขวัญตามโอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์สามี ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย
๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี
๓. ไม่นอกใจ
๔. รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้
๕. ขยัน ช่างจัดช่างทำ เอางานทุกอย่าง

ทศที่ ๔ ในฐานะที่เป็นมิตรสหาย พึงปฏิบัติต่อ**มิตรสหาย** ผู้เปรียบเสมือน **ทิศเบื้องซ้าย** ดังนี้

๑. เพื่อแบ่งปัน
๒. พุดจามีน้ำใจ
๓. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
๔. มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย
๕. ซื่อสัตย์จริงใจ

มิตรสหายอนุเคราะห์ต่อบ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน
๒. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของเพื่อน
๓. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้
๔. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ทศที่ ๕ ในฐานะที่เป็นนายจ้าง พึงบำรุง**คนรับใช้** และ**คนงาน** ผู้เปรียบเสมือน **ทิศเบื้องล่าง** ดังนี้

๑. จัดงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลัง เพศ วัย ความสามารถ
๒. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่
๓. จัดสวัสดิการดี มีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ เป็นต้น
๔. มีอะไรได้พิเศษมา ก็แบ่งปันให้
๕. ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจ ตามโอกาสอันควร

คนรับใช้และคนงาน แสดงน้ำใจต่อ**นายงาน** ดังนี้

๑. เริ่มทำงานก่อน
๒. เลิกงานทีหลัง
๓. เอาแต่ของทีนายให้
๔. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น
๕. นำความดีของนายงานและกิจการไปเผยแพร่

ทศที่ ๖ ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน พึงแสดงความเคารพนับถือต่อ**พระสงฆ์** ผู้เปรียบเสมือน **ทิศเบื้องบน** ดังนี้

๑. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
๒. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา
๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
๕. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔

พระสงฆ์อนุเคราะห์คฤหัสถ์ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
๒. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
๔. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
๕. ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
๖. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้มีความสุขความเจริญ

ข. เกื้อกูลกันประสานสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุขมั่นคงสามัคคีมีเอกภาพ ด้วย**สังคหวัตถุ ๔** คือ

๑. **ทาน** เพื่อแผ่แบ่งปัน (ช่วยด้วยเงินด้วยของ)
๒. **ปิยวาจา** พูดอย่างรักกัน (ช่วยด้วยถ้อยคำ)
๓. **อิตถจริยา** ทำประโยชน์แก่เขา (ช่วยด้วยกำลังแรงงาน)
๔. **สมานัตตตา** เอาตัวเข้าสมาน (ช่วยด้วยร่วมสร้างสรรค์และแก้ปัญหาเสมอกันโดยธรรม และร่วมสุขร่วมทุกข์กัน)

หมวดสอง

นำชีวิตให้ถึงจุดหมาย

ก. จุดหมาย ๓ ชั้น ดำเนินชีวิตให้บรรลุจุดหมาย (อัตตะ) ๓ ชั้น คือ

ขั้นที่ ๑ *ทิวลฐัมมิกัตตะ* จุดหมายชั้นตาเห็น หรือ **ประโยชน์ปัจจุบัน**

- ก) มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค อายุนั้น
- ข) มีเงินมีงาน มีอาชีพสุจริต พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
- ค) มีสถานภาพดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม
- ง) มีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าเชื่อถือ

ทั้ง ๔ นี้ พึงให้เกิดมีโดยธรรม และใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น

ขั้นที่ ๒ *สัมปรายิกัตตะ* จุดหมายชั้นเลยตาเห็น หรือ **ประโยชน์เบื้องหน้า**

- ก) มีความอบอุ่นสบายซึ่งสุขใจ ไม่อ้างว้างเลือนลอย มีหลักยึดเหนี่ยวใจให้เข้มแข็ง ด้วย*ศรัทธา*
- ข) มีความภูมิใจ ในชีวิตสะอาด ที่ได้ประพฤติแต่การอันดีงาม ด้วย*ความสุจริต*
- ค) มีความอึดใจ ในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้ทำประโยชน์ตลอดมาด้วย *น้ำใจเสียสละ*
- ช) มีความกล้าวกกล้ามั่นใจ ที่จะแก้ไขปัญหา นำชีวิตและภารกิจไปได้ ด้วย*ปัญญา*
- จ) มีความโล่งจิตมั่นใจ มีทุนประกันภาพใหม่ ด้วยได้ทำไว้แต่*กรรมที่ดี*

ขั้นที่ ๓ *ปรมาตตะ จุดหมายสูงสุด* หรือ **ประโยชน์อย่างยิ่ง**

- ก) ถึงถูกโลกธรรมกระทบ ถึงจะพบความผันผวนปรวนแปร ก็ไม่หวั่นไหว มีใจเกษมศานต์มั่นคง
- ข) ไม่ถูกความยึดติดถือมั่นบีบคั้นจิตใจ ให้ผิดหวังโศกเศร้า มีจิตใจสงบโปร่งเบาเป็นอิสระ
- ค) สดชื่น เบิกบานใจ ไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง ผ่องใส ไร้ทุกข์ มีความสุขที่แท้
- ง) รู้เท่าทันและทำการตรงตามเหตุปัจจัย ชีวิตหมดจดสดใส เป็นอยู่ด้วยปัญญา

ถ้าบรรลุจุดหมายชีวิตถึงขั้นที่ ๒ ขึ้นไป เรียกว่าเป็น “บัณฑิต”

ข. จุดหมาย ๓ ด้าน จุดหมาย ๓ ขั้นนี้ พึงปฏิบัติให้สำเร็จครบ ๓ ด้าน คือ

ด้านที่ ๑ *อัตตัตตะ จุดหมายเพื่อตน* หรือ **ประโยชน์ตน** คือ ประโยชน์ ๓ ขั้นข้างต้น ซึ่งพึงทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง หรือพัฒนาชีวิตของตนขึ้นไปให้ได้ให้ถึง

ด้านที่ ๒ *ปรัตตะ จุดหมายเพื่อผู้อื่น* หรือ **ประโยชน์ผู้อื่น** คือ ประโยชน์ ๓ ขั้นข้างต้น ซึ่งพึงช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้ให้ถึงด้วยการชักนำสนับสนุนให้เขาพัฒนาชีวิตของตนขึ้นไปตามลำดับ

ด้านที่ ๓ *อภยัตตะ จุดหมายร่วมกัน* หรือ **ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย** คือ ประโยชน์สุขและความดีงามร่วมกันของชุมชนหรือสังคม รวมทั้งสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ซึ่งพึงช่วยกันสร้างสรรค์บำรุงรักษา เพื่อเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นก้าวไปสู่จุดหมาย ๓ ขั้นข้างต้น

ชาวพุทธชั้นนำ

ชาวพุทธที่เรียกว่า อุบาสก และอุบาสิกา นับว่าเป็นชาวพุทธชั้นนำ จะต้องมีความเข้มแข็งที่จะตั้งมั่นอยู่ในหลัก ให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวพุทธทั่วไป นอกจากรักษา **วินัยชาวพุทธ** แล้ว ต้องมี **อุบาสกธรรม ๕** ดังนี้

๑. **มีศรัทธา** เชื่อประกอบด้วยปัญญา ไม่งมงาย มั่นในพระรัตนตรัย ไม่วันทไหว ไม่แกว่งไกว ถือธรรมเป็นใหญ่และสูงสุด
๒. **มีศีล** นอกจากตั้งอยู่ในศีล ๕ และลัมมาชีพแล้ว ควรถือศีลอุโบสถตามกาล เพื่อพัฒนาตนให้ชีวิตและความสุขพึ่งพาวัตถุน้อยลง ลดการเบียดเบียน และเกื้อกูลแก่ผู้อื่นได้มากขึ้น
๓. **ไม่ถือมงคลตื่นข่าว** เชื่อกรรม มุ่งหวังผลจากการกระทำด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามตามเหตุผล ไม่ตื่นข่าวเล่าลือโชคกลางเรื่องขลังมงคล ไม่หวังผลจากการขออำนาจดลบันดาล
๔. **ไม่แสวงหาพาหิรทักษิไฉนย์** ไม่ไขว่คว้าเขตบุญขุนหลังผู้วิเศษศักดิ์สิทธิ์ นอกหลักพระพุทธานุศาสนานา
๕. **ชวนชววยในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา** ใส่ใจริเริ่มและสนับสนุนกิจกรรมการกุศล ตามหลักคำสอนของพระลัมมาลัมพุทธเจ้า

หมายเหตุ:

- * วินัยชาวพุทธ นี้ ปรับให้ทันสมัย ณ ๑๐ ส.ค. ๒๕๕๓ จาก “ภาค ๑: มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ” ในหนังสือ *กรรมบุญชีวิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๐* เมื่อเสร็จแล้ว ได้ขอให้ตร.สมศีล ฉกนังคะ ปรับปรุงคำแปลภาษาอังกฤษฉบับเดิม ให้ตรงตามฉบับปรับปรุงนี้
- * วินัยของคฤหัสถ์ คือ คีหิวินัย ได้แก่พระพุทโธวาทในสังคาลกสูตร พระไตรปิฎก เล่ม ๑๑ (ที. ปา.๑๑/๑๗๒-๒๐๖/๑๙๕-๒๐๗)
- * “อุบาสกธรรม ๕” มาในพระไตรปิฎก เล่ม ๒๒ (อง. ปญจก. ๒๒/๑๗๕/๒๓๐)